

MOČIAR A ŠUJSKÉ RAŠELINISKO

NATURA 2000

NATURA 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie. Hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie európskeho prírodného bohatstva – najvzácnejších a najohrozenejších biotopov¹ a druhov na území štátov EÚ. Sústavu NATURA 2000 tvoria **chránené vtáčie územia** vyhlásované s cieľom ochrany vtáctva a **územia európskeho významu** s cieľom ochrany ostatných vzácných a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. O zaradení územia do sústavy NATURA 2000 rozhoduje Európska komisia, ktorá územia vyberá z predložených návrhov jednotlivých členských krajín.

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU MOČIAR

Identifikačný kód územia: SKUEV0254
Nadmorská výška: 443 m n. m.
Rozloha: 7,73 ha

Kraj: Žilinský
Okres: Ružomberok
Katastrálne územie: Stankovany

¹ prírodný životný priestor charakterizovaný určitými vonkajšími podmienkami a súborom v ňom žijúcich organizmov (rastlín a živočíchov)

PRÍRODNÉ POMERY

Územie leží na južnom úpätí vrchu Šíp západne od obce Stankovany, geomorfologicky patrí do oddielu Šípska Fatra a do celku Veľká Fatra.

V podloží sa nachádzajú vápence chočského a krížňanského príkrovu uložené na kryštaliniku. Na nich sa nachádzajú kvartérne usadeniny hliny, piesku a stmeleneho vápnitého štrku.

Na povrch pozdĺž zlomov vyvierajú silne mineralizovaná voda, ktorá sa tu rozlieva a vznikajú jedinečné ploché štítovité travertínové útvary s jemnou krasovou štruktúrou. V celom priestore je viacero výverov (vrátane dvoch výverov z vrtov) s tvorbou travertínov.

Na travertíny je viazaný biotop karpatské travertínové slaniská s výskytom slanomilných druhov ako barička prímorská (*Triglochin palustre*), páperek nízky (*Trichophorum pumilum*) a zemežlč pobrežná slatinná (*Centaurium littorale subsp. uliginosum*). Reliktné stanovišťa z obdobia pleistocénu indikuje výskyt ulitníka pikulíka buclatého (*Pupilla alpicola*) a marice pilkatej (*Cladium mariscus*), ktorá je indikačným druhom prioritného biotopu vápnité slatiny s maricou pilkatou a druhmi zväzu *Caricion davallianae*. Jeho výskyt a výmera sú jedinečné pre celé Slovensko. Šašina hrdzavá (*Schoenus ferrugineus*) je dominantným druhom biotopu slatiny s vysokým obsahom báz. Súčasťou týchto rastlinných spoločenstiev sú druhy vstavačovec strmolistý neskorý (*Dactylorhiza incarnata subsp. pulchella*), prasličkovka pestrá (*Hippochaete variegata*), prvosienka pomúčená (*Primula farinosa*) a i. Vo východnej časti územia sa nachádzajú bezkolencové lúky, v južnej a západnej časti ho lemujú vrbové kroviny, okrajový je výskyt suchomilných travinnobylinných a krovinných porastov na vápnom substráte. Zo živočíšnych druhov tu boli zistené napr. kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a pimprlík mokradový (*Vertigo angustior*).

Ploché travertínový útvar

Povrch travertínových útvarov

Barička prímorská
(*Triglochin maritima*)

Páperek nízky
(*Trichophorum pumilum*)

Zemežlč pobrežná
slatinná (*Centaurium
littorale ssp. uliginosum*)

Prvosienka pomúčená
(*Primula farinosa*)

NEGATÍVNE VPLYVY

Minerálne pramene sú využívané miestnymi obyvateľmi na pitie a sporadicky aj ako liečivá voda. Cieľom obce je využívať pôvodný prameň (v minulosti využívaný ako kúpeľný) na kúpanie pre miestnych občanov. Stála prítomnosť ľudí vo vegetačnom období môže viesť k devastácii územia, poškodzovaniu biotopov a populácii druhov, šíreniu nepôvodných druhov a znečisťovaniu. Hranice tvorí lesná cesta a železničná trať, ktoré sú potenciálnymi zdrojmi znečistenia vôd. Cez prírodnú rezerváciu sa pohybujú motocyklisti, čím dochádza k porušeniu povrchových štruktúr na travertínových kopách.

OCHRANA ÚZEMIA

Územie má zabezpečenú ochranu ako Prírodná rezervácia Močiar so 4. stupňom ochrany a je súčasťou ochranného pásma NP Malá Fatra.

V návrhu územia európskeho významu bolo k pôvodnej rezervácii pričlenených niekoľko parciel v západnej časti s tretím stupňom ochrany (ochranné pásmo).

Každé územie európskeho významu sa po schválení Národného zoznamu navrhovaných ÚEV vládou SR (17. 3. 2004) považuje za chránené územie. Je to štádium tzv. **predbežnej ochrany**, ktorej cieľom je zabezpečiť, aby sa stav európsky významných druhov a biotopov v území nezhoršoval. Toto obdobie môže trvať až 9 rokov, pričom počas prvých 3 rokov je národný zoznam posudzovaný v Európskej komisii a dochádza k definitívnemu výberu územia do sústavy NATURA 2000 a do maximálne ďalších 6 rokov dôjde k vyhláseniu územia. Predbežná ochrana je realizovaná prostredníctvom stupňov ochrany uvedených v národnom zozname. Podrobný zoznam parciel so zaradením k príslušnému stupňu ochrany pre ÚEV Močiar a ÚEV Šujské rašelinisko, ako aj všetky ďalšie informácie o sústave NATURA 2000 na Slovensku nájdete na www.soprs.sk/natura.

Stupne ochrany. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny je územná ochrana na Slovensku diferencovaná podľa stupňov ochrany. Najmenšie obmedzenia v prospech ochrany prírody predstavuje 1. stupeň (platí na celom území SR), najprísnejší je 5. stupeň (o. i. zahŕňa zákaz pohybu mimo vyznačených turistických chodníkov, zberu plodov a rušenia pokoja v záujme prítomných živočíchov a samozrejme vylučuje hospodársku činnosť). V prípade zónovania územia, jednotlivým zónam zodpovedajú príslušné stupne ochrany (zóna A = 5. stupeň, zóna B = 4. stupeň, zóna C = 3. stupeň, zóna D = 2. stupeň. 1. stupeň nemá pridelenú zónu).

Pre územie budúceho ÚEV Močiar navrhujeme 4. stupeň ochrany, ktorý umožňuje jeho pravidelný manažment.

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Po prerokovaní s vlastníkmi a užívateľmi územia bude vypracovaný program starostlivosti o územie. Základom programu starostlivosti o biotopy bude:

- pravidelné kosenie územia 1 x a plochy porastenej trstinou 2x ročne
- odstraňovanie sukcesných drevín, výmladkov, vyhrabávanie stariny
- obnova a stabilizácia vodného režimu územia.

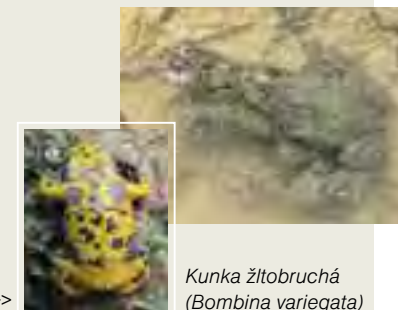
ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Pobrežné a slanmilné biotopy Vnútrozemské slaniská a slané lúky	1340*
Prírodné a poloprírodné travinno-bylinné biotopy Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnom podloží (*dôležité stanovištia <i>Orchidaceae</i>)	6210*
Bezkolencové lúky	6410
Rašeliniská Vápnité slatiny s maricou pílkatou a druhmi zväzu <i>Caricion davallianae</i>	7210*
Slatiny s vysokým obsahom báz	7230

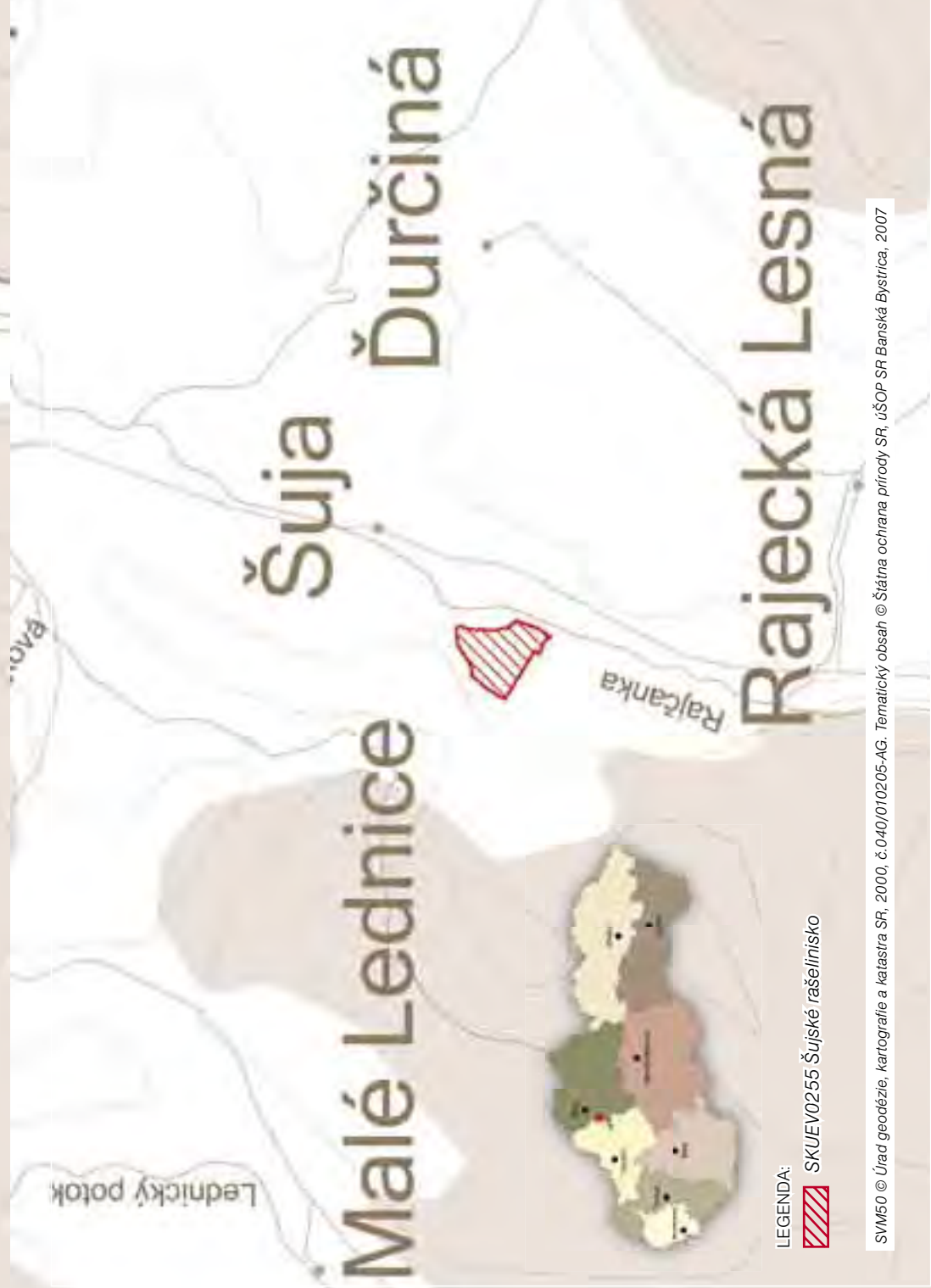

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina Slovenský názov	Vedecký názov
Mäkkýše pimprlík mokradný	<i>Vertigo angustior</i>
Obojživelníky kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>
	Brušná časť jej tela >>

Kunka žltobruchá
(*Bombina variegata*)

ÚZEMIE EURÓPSKEHO VÝZNAMU ŠUJSKÉ RAŠELINISKO

Vodné plochy v území

Identifikačný kód územia: SKUEV0255

Nadmorská výška: 476 m n. m.

Rozloha: 13, 48 ha

Kraj: Žilinský

Okres: Žilina

Katastrálne územie: Rajecká Lesná

PRÍRODNÉ POMERY

Územie leží v Žilinskej kotline, v oddiele Rajecká kotlina. Na podloží ílovcov centrálneokarpatského paleogénu sa nachádzajú fluviálne sedimenty poriečnej nivy Rajčianky. Sedimenty sú tvorené zahlineným vápencovým a dolomitovým štrkom. Cez územie pretekajú dva meandrujúce malé vodné toky, ktoré ho zásobujú vodou. Na tieto vodné toky je naviazaný biotop slatiny s vysokým obsahom báz s dominantnou šašinou hrdzavou (*Schoenus ferrugineus*) tvoriacou vysoké buly. V spoločenstve nájdeme prvosienu pomúčenú (*Primula farinosa*) a tučnicu obyčajnú (*Pinguicula vulgaris*). Veľkú výmeru územia predstavujú bezkolencové lúky s bohatou populáciou vrby rozmarínolistej (*Salix rosmarinifolia*), vachtou trojlístou (*Menyanthes trifoliata*), kruštikom močiarnym (*Epipactis palustris*) a päťprstnicou obyčajnou (*Gymnadenia conopsea*). V časti územia, kde došlo v minulosti k ťažbe rašeliny sa nachádzajú menšie vodné plochy, ktoré postupne zarastajú trstinou. Biotop prirodzené distrofné stojaté vody s bublinatkou menšou (*Utricularia minor*), bahničkou málokvetou (*Eleocharis quinqueflora*) a ostricou Oederovou (*Carex viridula*) sa nachádza v plytkých depresiách zaplnených vodou. Na mokradné biotopy sú naviazané cenné spoločenstvá bezstavovcov, najmä mäkkýšov, vážok, zástupcom kôrovcov je tu rak riečny (*Astacus astacus*). Vyskytuje sa tu mlok bodkovaný (*Triturus vulgaris*) a ďalšie obožiteľníky ako kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), ropucha obyčajná (*Bufo bufo*) alebo rosnička zelená (*Hyla arborea*). Z plazov tu môžeme nájsť jaštericu živorodú (*Zootoca vivipara*), vretenicu severskú (*Vipera berus*) alebo úžovku obojkovú (*Natrix natrix*). Na vodné toky a vodné plochy je potravné aj úkrytovo naviazaná vydra riečna (*Lutra lutra*).

Slatiny s vysokým obsahom báz

NEGATÍVNE VPLYVY

V minulosti bol v území vybudovaný odvodňovací kanál, ktorý ovplyvnil vodný režim. Ukončenie obhospodarovania a zmena vodného režimu umožnila nástup sukcesie a postupné zarastanie trstinou a krovínami. Na okrajoch sa nachádzajú plochy s inváznymi druhmi rastlín. V okolí územia sa nachádzajú bývalé polia, ktoré boli odvodnené a intenzívne obhospodarované. S územím hraničí kameňolom a jeho prístupová cesta, ktoré ho ohrozujú najmä vysokou prašnosťou.

Trs šašiny hrdzavej
(*Schoenus ferrugineus*)

Prvosienuka pomúčená
(*Primula farinosa*)

Tučnica obyčajná
(*Pinguicula vulgaris*)

Žltohlav najvyšší
(*Trollius altissimus*)

Mlok bodkovaný
(*Triturus vulgaris*)

Rak riečny
(*Astacus astacus*)

Skokan hnedý
(*Rana temporaria*)

OCHRANA ÚZEMIA

Územie má v národnej sieti chránených území zabezpečenú ochranu ako Prírodná rezervácia Šujské rašelinisko, kde platí 4. stupeň ochrany.

V prípade vyhlásenia za územie európskeho významu tu navrhujeme zachovanie 4. stupňa ochrany z dôvodu potreby jeho trvalého manažmentu.

STAROSTLIVOSŤ O ÚZEMIE

Po prerokovaní s vlastníkmi a užívateľmi územia bude vypracovaný program starostlivosti o územie. Základom programu starostlivosti o biotopy bude:

- kosenie a následné odstránenie biomasy, v období jún – júl
- extenzívna pastva v osobitných prípadoch (napr. počas nízkej hladiny podzemnej vody)
- odstraňovanie sukcesných drevín a vyhrabávanie stariny
- odstraňovanie invázičných druhov rastlín
- opatrenia na zlepšenie vodného režimu zahradením odvodňovacieho kanála.

Prírodné dystrofné stojaté vody

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000
Sladkovodné biotopy	
Prírodné dystrofné stojaté vody	3160
Prirodzené a poloprirodzené travinno-bylinné biotopy	
Bezkolencové lúky	6410
Vlhkomilné vysokobylinné lemové spoločenstvá na poriečnych nivách od nížin do alpínskeho stupňa	6430
Rašeliniská	
Slatiny s vysokým obsahom báz	7230

ZOZNAM DRUHOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Skupina	Slovenský názov	Vedecký názov
Ryby	hlaváč bieloplutvý	<i>Cottus gobio</i>
Obojživelníky	kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>
Cicavce šelmy	vydra riečna	<i>Lutra lutra</i>

Hlaváč bieloplutvý
(*Cottus gobio*)

Vydra riečna (*Lutra lutra*)

KONTAKTNÉ ADRESY

ISBN 978-80-89035-84-7

Štátna ochrana prírody SR
Správa NP Malá Fatra
Hrnčiarska 197
013 03 Varín
tel: 041/5692311, 041/
fax: 041/5071415
e-mail: ssnpmf@sopsr.sk

www.sopsr.sk/natura

Autori fotografií: © D. Baláž, © D. Dítě, © T. Flajs, © J. Galčík, © M. Kalaš, © J. Májsky, © P. Polák,
© E. Stanková, © P. Urban, © A. Zátarecký

Tento informačný materiál vydala ŠOP SR v rámci projektu Optimalizácia komunikácie a informovania o chránených územiach zaradených do sústavy Natura 2000, ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou.

Foto na obálke:

*predná strana – PR Šujské rašelinisko, marica pilkatá (*Cladium mariscus*), kruštík močiarny (*Epipactis palustris*),
prírodné vývery v Prírodnej rezervácii Močiar*

*zadná strana – porasty šašiny hrdzavej (*Schoenus ferrugineus*) v Prírodnej rezervácii Močiar*

